

UDK 316.728:159.9-057.874
159.93/.94-057.874

Originalni naučni rad
Original scientific paper

Ljubov Radišić

PERCEPCIJA KVALITETA ŽIVOTA I ŠKOLSKA USPJEŠNOST UČENIKA

Kvalitet života je pojam koji nije moguće jednoznačno definisati jer zavisi od mnogo kriterijuma. Individualni ciljevi i shvatanja, pored ekonomskih, kulturnih, religijskih i obrazovnih faktora, imaju dominantan uticaj. U tom kontekstu kvalitet života se definiše kao percepcija pojedinaca o sopstvenom položaju u životu u kontekstu kulture i sistema vrednosti u kojima žive, kao i prema svojim ciljevima, očekivanjima, standardima i interesovanjima. To je široki koncept koga čine fizičko zdravlje pojedinaca, psihološki status, materijalna nezavisnost, socijalni odnosi i njihovi odnosi prema značajnim karakteristikama spoljašnje sredine”, prema definiciji svjetske zdravstvene organizacije – SZO;

Školska uspješnost učenika analizirana je preko opšteg školskog uspeha u prethodnom razredu; vladanja koje je učenik imao u prethodnom razredu; neopravdanih izostanaka koje je imao u prethodnom razredu i disciplinskih mjera koje su mu izrečene u prethodnom razredu.

Ključne riječi: kvalitet života, percepcija, školska uspješnost

PRISTUP PROBLEMU

Među porodičnim činiocima koji imaju ključni uticaj na rezultate učenika u obrazovanju i uspješnosti u toku školovanja najčešće se u različitim istraživanjima pominju socio-kulturni, socio-ekonomski i obrazovno podsticajni aspekti porodice.

Autori se pri tome razlikuju prema stepenu značajnosti koju pripisuju određenim grupama faktora. Jedni naglašavaju prevashodni značaj širih sredinskih faktora, poput ekonomskog statusa (Swift, 1975; Taylor *et al.*, 1997; Leinonen *et al.*, 2003), dok drugi smatraju da uspeh dece u školi najsnažnije određuju porodični odnosi, praksa i obrasci funkcionisanja u porodici (Redding, 2005).

Međutim, činjenica oko koje postoji konsenzus je da ove tri grupe faktora nisu nezavisne, već da se, naprotiv, njihov uticaj odvija u sklopu kontinuirane i dinamičke interakcije. Tako se uticaj širih, društveno-ekonomskih i regionalnih uslova na socio-ekonomski i socio-kulturni status porodice odražava posredno, "filtriran" kroz prizmu, pre svega roditelja i deluje na dete i njegovo obrazovno postignuće i aspiracije. Ti spoljni uticaji stoje naspram i/ili uz niz činilaca koji potiču iz same porodice. Tek iz ovog "susreta" ili "sudara" spoljašnjih i unutrašnjih faktora stvara se konkretna realnost porodične socijalizacije za akademski život. Mišljenje, da povoljni obrazovni i materijalni uslovi unutar porodice obezbeđuju mogućnost za realizaciju kulturnih, umetničkih i obrazovnih stimulacija, potkrepljuju empirijski podaci o značajnoj povezanosti socioekonomskog statusa sa obrazovno stimulativnom atmosferom u porodici.

Brojna istraživanja pokazala su da su karakteristike kvaliteta života porodice, poput socio-ekonomskog statusa (SES), strukture porodice, razvoda, karakteristika majke, veličine porodice povezane sa uspehom u školovanju (školskim postignućem učenika) (Barri, 2005; Bilić, 2001.. ; Čudina-Obradović i Obradović, 1995; Magdol, 1991,.. Rečić, 2003. Vajt , 1982.). Najuvjerljivije rezultate dala su ispitivanja odnosa između socio-ekonomskog statusa porodice i učeničkog postignuća u školi (Sirin, 2005. Vajt, 1982). Kao indikatori socio-ekonomskog statusa (SES) - korištene su različite varijable: visina prihoda, zanimanje i zaposlenost roditelja, visina obrazovanja roditelja, uslovi stanovanja i slično. Ove različite varijable pokazale su i različite korelacijske odnose s merama školskog postignuća koji dodatno variraju s obzirom na starost učenika, mjeru učeničkog postignuća (test znanja iz pojedinog predmeta, prosečna ocena, mjera inteligencije) i slično. Bela (1982.) zaključuje da je socio-ekonomski status (SES), definisan tradicionalnim mjerama (visina prihoda, nivo obrazovanja, itd) pozitivno ali slabo povezan ($r = 0,22$), a merama akademskog postignuća, dok su karakteristike porodice poput porodične klime, pokazale čvrstu povezanost sa školskim uspehom. Kasnija istraživanja (npr. Rajan Adams i, 2005;.. Darling i Steiberg, 1993) razlikuju roditeljske stavove, vrednosti, očekivanja i procesne porodične varijable (roditeljski postupci, vaspitni stil, porodična interakcija) koji rezultuju porodičnim odnosima ili klimom.

CILJ I ZADACI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

U analizi relacija između kvaliteta života i školske uspješnosti učenika osnovne i srednje škole pošlo se od pretpostavke da je kvalitet života učenika osnovne i srednje škole različito percipiran.

Naime, pojmom “*Kvalitet života*” obično se opisuju faktori koji imaju uticaj na životne uslove društva ili pojedinaca. Uopšteno se pod pojmom kvaliteta života misli na stepen blagostanja pojedinačne osobe ili grupe ljudi. Jedan od faktora je fizičko blagostanje, a pored toga postoje i brojni drugi faktori, kao što je obrazovanje, mogućnost zapošljavanja, socijalni status, zdravlje itd.

Kvalitet života je temeljna tema u filozofiji, psihičkom zadovoljstvu, medicini, veri, pa čak i ekonomiji i politici. U ovom radu prihvaćena je definicija svjetske zdravstvene organizacije (SZO) kojom se kvalitet života definiše kao percepcija pojedinca o sopstvenom položaju u životu u kontekstu kulture i sistema vrijednosti u kojem živi kao i u odnosu na sopstvene ciljeve, očekivanja, standarde i interesovanja. To je širok koncept koga čine različiti aspekti, a koji se odnose na fizičko zdravlje pojedinca, psihološki status, materijalna nezavisnost/stepen samostalnosti, socijalni odnosi i odnos prema značajnim pojavama u okruženju. U tom kontekstu kvalitet života se dovodi u vezu sa zdravljem (Health Related Quality of Life – HRQoL), jer obuhvata najmanje 4 osnovne dimenzije i to: fizičko funkcionisanje (samobriga, fizičke aktivnosti, društvene aktivnosti), simptome povezane sa bolešću ili lečenjem, psihičko funkcionisanje (uključuje emocionalno stanje i kognitivno funkcionisanje) i društveno funkcionisanje (obuhvata aktivnosti i druženje sa prijateljima). Kvalitet života povezan sa zdravljem reflektuje procjenu ispitanika i njegovo zadovoljstvo sa trenutnim stepenom funkcionisanja, u poređenju sa onim što on smatra da je moguće ili idealno.

Iz tih razloga se, polazeći od pretpostavke da na školska postignuća učenika djeluju različiti indikatori kvaliteta života, izvršilo istraživanje sa ciljem da utvrdimo determinante kvaliteta života i povezanost sa školskim uspehom učenika, da li postoje razlike između školskog uspjeha učenika visokog i učenika niskog kvaliteta života kao i utvrditi razliku stavova o kvalitetu života učenika osnovnih i srednjih škola u odnosu na njihov školski uspeh.

Odlučujući se za ovako definisan cilj i zadatke istraživanja, poslali smo od *opšte pretpostavke* da se mogu očekivati značajne razlike u školskom postignuću učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na razlike u percepciji kvaliteta života.

METODE I INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA

Mi smo se odlučili za “ex-post-facto” postupak kao najpogodniji način da ispitamo kako kvalitet života utiče na školski uspjeh učenika u osnovnim i srednjim školama kako bismo mogli komparirati rezultate između učenika osnovnih i srednjih škola.

Za potrebe ovog istraživanja napravljen je upitnik za učenike osnovnih i srednjih škola koji ispituje različite indikatore kvaliteta života, kao i stavove učenika o kvalitetu života.

Osim toga u ovom radu primjenjena je i skala kvaliteta života, koju je konstruisao Zvezdan Penezić, koji je na osnovu pregleda novijih empirijskih radova i izvršene validacije konstrukta zadovoljstva životom (Penezić, 1996) konstatovao da se može kazati da zadovoljstvo životom predstavlja *kognitivnu evaluaciju cjelokupnog života, a kroz koju svaki pojedinac procjenjuje svoj vlastiti život*. Velika šarolikost instrumenata za ispitivanje zadovoljstva životom među kojima se mogu susresti i mjere samopoimanja, samopoštovanja, sreće i sl., kao i relativno skromna pouzdanost većine mjera zadovoljstva životom potakle su autora na izradu nove skale zadovoljstva životom (Penezić, 1996).

Skala se sastoji od 20 čestica. 17 čestica se odnosi na procjene globalnog zadovoljstva, dok 3 čestice služe za procjenu situacijskog zadovoljstva. Skala je nastala uključivanjem skale *zadovoljstva životom (Satisfaction With Life Scale*, Larsen i sur., 1985) sastavljene od pet čestica, skale *opšteg zadovoljstva* (Bezinović, 1988) sastavljene od sedam čestica, pet čestica iz skale *pozitivnih stavova prema životu (Positive Attitudes Toward Life*, Grob, 1995), te tri čestice iz skale *uživanja u životu - za procjenu situacijskog zadovoljstva (Joy in Life Scale*, Grob, 1995).

U ranijim istraživanjima (Penezić, 1996) skala je pokazala jednofaktorsku strukturu s iznimno visokom pouzdanošću (koeficijent pouzdanosti tipa Cronbach alpha iznosio je .93) a u nekim kasnijim ispitivanjima (ovisno o dobnoj strukturi uzorka) pouzdanost se kretala između .84 pa do .95. Skala pokazuje visoku pozitivnu povezanost sa samopoštovanjem i optimizmom dok je visoka negativna povezanost s mjerama usamljenosti, samoće, pesimizma i anksioznosti od budućnosti (Penezić, 1999).

Ispitanici odgovaraju zaokruživanjem odgovarajućeg broja na skali Likertova tipa s pet stupnjeva a ukupan rezultat se oblikuje kao linearna kombinacija procjena. Viši rezultat označava i više zadovoljstvo životom, a rezultati se kreću u rasponu od 20 do 100. Drugim rečima, viši rezultat ukazuje na “Visok kvalitet“ života koji se veoma približava ideji ljudske sreće – bar u nekim njenim značenjima. Ovde se ne zane-maruje da je sreća subjektivnija od kvaliteta života – biti srećan je, pre svega, osećanje

dok je kvalitet života pre svega nešto objektivno: neko može dostići visoki kvalitet života, a da toga nije potpuno svestan i nema osećanje lične sreće. Sa druge strane kvalitet života nije nešto potpuno objektivno. Neko može smatrati da je dostigao visok kvalitet života i da je veoma srećan samim tim što je nagomilao toliku vlast i bogatstvo da može ispuniti svaku svoju želju.

UZORAK

Jedan od osnovnih metodoloških problema, od čijeg rješenja u velikoj mjeri zavise i rezultati istraživanja, jeste pitanje veličine i vrste uzorka. Prema teorijskim zahtjevima, nužno je obezbediti objektivnost izbora uzorka i njegovu reprezentativnost.

Nakon provedene procedure, u uzorak je izabrano 200 učenika završnih razreda osnovne i 320 učenika trećih i četvrtih razreda srednje škole. U tako izabranom uzorku bilo je odličnih je 17,50%, vrlo dobrih 26,92%, dok je dobar uspjeh postiglo 54,42%, a dovoljan 1,15% učenika; 49,32% je muškog, a 50,66% ženskog pola: 43,23% stanuje u gradu; 26,15% u prigradskom naselju, a 30,60% stanuje u selu. Ispitivanje je vršeno u prvom polugodištu školske 2012/2013. godine.

U osnovnoj školi “Sever Đurkić” u Bečeju, i u OŠ “Miloje Čiplić” u Novom Bečeju, je po jedno mađarsko odjeljenje, jer u oba mesta ima mnogo stanovnika mađarske nacionalnosti. U Gimnaziji kao i u Srednjoj ekonomskoj školi također ima po jedno odjeljenje na mađarskom nastavnom jeziku, a sva ostala odjeljenja su na srpskom nastavnom jeziku. Upitnik je preveden na srpski i mađarski jezik, jer djeca mađarske nacionalnosti dosta slabo razumeju srpski.

DISTRIBUCIJA REZULTATA PERCEPCIJE KVALITETA ŽIVOTA

U tom kontekstu rezultati će biti interpretirani sa aspekta individualne percepcije anketiranih učenika o sopstvenom osećanju pojedinih aspekata njegovog života. Dobiveni rezultati su predstavljani u tabeli 3.2.1.

Uvid u tako predstavljene rezultate pokazuje da je intenzitet percepcije kvaliteta života učenika osnovne i srednje škole distribuiran tako da prevladavaju percepcije da je kvalitet života osrednji, kako percipira 42,51% anketiranih učenika, zatim slijedi 29,81% učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar i 15,19% učenika koji percipira da je izrazito visok. Među anketiranim učenicima ima samo

10,57% koji percipira da je kvalitet njihovog života uglavnom loš, a 1,92% percipira da je izrazito loš. Drugim riječima, dobijeni rezultati pokazuju da najveći procenat učenika percipira kvalitet života prema materijalnim prilikama u kojima živi, jer ih najmanje opaža da “jedva preživljava“, veći procenat percipira da “nekako sastavlja kraj sa krajem“ nešto veći procenat da “pripada imućnijima“, zatim slijede oni koji percipiraju da “pripadaju dobro stojećim“, a najveći procenat ih percipira da “živi isto kao i većina u njegovom okruženju“. Odgovori učenika na pojedinačne tvrdnje u skali kvaliteta života daju preciznije pokazatelje o pridodi distribucije tako dobijenih rezultata.

Izračunavanjem skalnih vrijednosti (- aritmetičkih sredina) utvrđena je prosječna vrednosti za svaku tvrdnju u skali, tj. utvrđeno je kako anketirani učenici percipiraju pojedine aspekte svog kvaliteta života. Na osnovu ukupnih podataka može se konstatovati da su anketirani učenici različitim intenzitetom percipirali pojedine aspekte kvaliteta života, te da su te razlike izraženije, s obzirom na to kako su procijenili stepen slaganja ili ne slaganja sa pojedinim aspektima kvaliteta života, na što ukazuju dobijene skalne vrijednosti. Prosječne skalne vrijednosti (dobijene na osnovu mogućeg raspona odgovora od 1 - “uopšte se ne slaže“ do 5 – “potpuno se slaže“) kreće se u intervalu od 4.24 za najprihvaćeniji aspekt kvaliteta života do 3.45 za najmanje prihvaćeni aspekt, što je evidentno analizom rezultata koji su predstavljani u tabeli 3.2.1.

Drugim riječima, takav raspon rezultata pokazuje da te vrijednosti odgovaraju Xintervalu od izrazitog prihvatanja pojedinih aspekata ($X - 4,24$ preko umjerenog intenziteta (osrednjeg, $X - 3,96$) do slabe ili ispodprosječne prihvaćenosti ($X - 3,45$). Ovdje, međutim, treba naglasiti i evidentan pokazatelj da je i najslabije percipiran kvalitet života percipiran visokom prosječnom vrijednošću ($X - 3,45$), što je veoma visoka vrijednost i što ukazuje da je i taj aspekt percipiran kao bitan aspekt kvaliteta života učenika.

Tabela 3.2.1. *Distribucija rezultata percepcije kvaliteta života za cijeli uzorak*

Aspekti kvaliteta života	AS	uopšte se ne slaže	uglavnom se ne slaže	niti se slaže, niti se ne slaže	uglavnom se slaže	u potpunosti se slaže	bez odgovora
- Ja se općenito dobro osjećam	4.24	8 1.53846	13 2.50000	57 10.96154	207 39.80769	233 44.80769	2 .38462
- Uživam živjeti	4.24	12 2.30769	22 4.23077	66 12.69231	141 27.11538	274 52.69231	5 .96154
- Sve u svemu ja sam jako sretna osoba	4.22	10 1.92308	24 4.61538	41 7.88462	207 39.80769	234 45.00000	4 .76923
- Mislim da sam sretna osoba	4.16	12 2.30769	26 5.00000	52 10.00000	204 39.23077	224 43.07692	2 .38462
- Zadovoljan sam svojim životom	4.15	8 1.53846	51 9.80769	25 4.80769	203 39.03846	231 44.42308	2 .38462
- Često sam utučen i žalostan	4.08	271 52.11538	120 23.0762	51 9.80769	47 9.03846	28 5.38462	3 .57692
- Mislim da sam sretan barem koliko i drugi ljudi	4.08	11 2.11538	26 5.00000	69 13.26923	206 39.61538	200 38.46154	8 1.53846
- ...da ste se osjećali potpuno sretni	4.08	6 1.15385	37 7.11538	79 15.19231	185 35.57692	213 40.96154	0 0.00000
- ...da ste bili zadovoljni jer Vas drugi ljudi vole	4.07	2 .38462	26 5.00000	88 16.92308	218 41.92308	186 35.76923	0 0.00000
- Što god da se desi mogu vidjeti i svijetlu stranu	4.03	5 .96154	22 4.23077	89 17.11538	240 46.15385	164 31.53846	0 0.00000
- Život mi donosi puno zadovoljstva	3.96	10 1.92308	28 5.38462	88 16.92308	232 44.61538	156 30.00000	6 1.15385

Aspekti kvaliteta života	AS	uopšte se ne slaže	uglavnom se ne slaže	nit se slaže, nit se ne slaže	uglavnom se slaže	u potpunosti se slaže	bez odgovora
- Do sada imam sve važne stvari koje sam želio u životu	3.93	17 3.26923	51 9.80769	51 9.80769	230 44.23077	169 32.50000	2 .38462
- U cjelini gledajući ja sam manje sretan od drugih ljudi	3.91	201 38.65385	155 29.80769	86 16.53846	59 11.34615	13 2.50000	6 1.15385
- Moj mi se život čini smislen	3.91	22 4.23077	31 5.96154	95 18.26923	192 36.92308	180 34.61538	0 0.00000
- Moja budućnost izgleda dobro	3.90	12 2.30769	20 3.84615	112 21.53846	216 41.53846	142 27.30769	18 3.46154
- Zadovoljan sam načinom na koji mi se ostvaruju planovi	3.87	16 3.07692	30 5.76923	94 18.07692	231 44.42308	139 26.73077	10 1.92308
- Uvjeti moga života su izvrsni	3.78	14 2.69231	27 5.19231	126 24.23077	239 45.96154	109 20.96154	5 .96154
- ...da ste bili zadovoljni jer ste nešto postigli	3.73	5 .96154	56 10.76923	107 20.57692	254 48.84615	98 18.84615	0 0.00000
- Kada bih ponovno živio svoj život ne bih mijenjao gotovo ništa	3.48	96 18.46154	56 10.76923	94 18.07692	127 24.42308	144 27.69231	0 0.00000
- U više aspekata moj život je blizak idealnom	3.45	41 7.88462	48 9.23077	119 22.88462	252 48.46154	55 10.57692	5 .96154

Tabela 3.2.2. *Intenzitet percepcije kvaliteta života za cijeli uzorak*

percepcija kvaliteta života intenzitet	skalna vrijednost	broj	%
izrazito loš - jedva preživljava	do 1,5	10	1.92
uglavnom loš - nekako sastavlja kraj sa krajem	od 1,6 do 2,5	55	10.57
osrednji - živi isto kao i većina u njegovom okruženju	od 2,6 do 3,5	22	42.51
uglavnom dobar - pripada dobro stojećim	od 3,6 do 4,5	155	29.81
izrazito visok - pripada imućnijima	od 4,6 do 5,0	79	15.19

Kvalitativna analiza percepcija pojedinih aspekata kvaliteta života učenika pokazuje da anketirani učenici percipiraju da su sretni i zadovoljni, jer na takav zaključak upućuju skalne vrijednosti pet najprihvaćenijih aspekata kvaliteta njihovog života. Tako je evidentno da su najprihvaćeniji aspekti kvaliteta života učenika opšte osjećanje dobrog života (Ja se općenito dobro osjećam $X - 4,24$) i uživanja u životu (Uživam živjeti $X - 4,24$) prihvaćeni od najvećeg procenta učenika. Tako je aspekt života "Ja se općenito dobro osjećam", sa skalnom vrijednošću - $X - 4,24$, percipiran kao prihvaćen od 83,16% učenika a aspekt "Uživam živjeti", takođe sa skalnom vrijednošću - $X - 4,24$. Neznatno manju skalnu vrijednost ima tvrdnja "Sve u svemu ja sam jako sretna osoba" - $X - 4,22$, a percepcija "Mislim da sam sretna osoba" - $X - 4,16$, kao i percepcija - $X - 4,15$.

Na takve zaključke upućuju i rezultati percepcije onih aspekata kvaliteta života koji su prihvaćeni manjim intenzitetom. Naime, u rangu percipiranih aspekata kvaliteta života, sa nižim skalnim vrijednostima, klasifikovani su aspekti kvaliteta života sa nižim skalnim vrijednostima, tj. sa manjim procentima njihove prihvaćenosti. Dobiveni rezultati, međutim, pokazuju da i tako distribuirani odgovori pokazuju zadovoljstvo kvalitetom života, s tim što je značajno manji procenat anketiranih učenika te aspekte kvaliteta života prihvatio intenzitetom "u potpunosti se slaže", nego intenzitetom "uglavnom se slaže", kako se može vidjeti iz rezultata koji su prezentovani u tabeli 3.2.1.

Tako je evidentno da je najmanje prihvaćen aspekti kvaliteta života učenika koji pokazuje idealan život (U više aspekata moj život je blizak idealnom $X = 3,45$) i život u kojem ne treba ništa mijenjati (Kada bih ponovno živio svoj život ne bih mijenjao gotovo ništa $- 3,48$) koji su prihvaćeni od skoro svakog drugog učenika. Tako je percipiran i aspekt zadovoljstva "... jer je nešto postigao u životu" - $X = 3,73$, kao i "Uvjeti moga života su izvrsni" - $X = 3,78$. Također je visoko prihvaćen aspekt ostvarivanja planova, jer tvrdnja "Zadovoljan sam načinom na koji mi se ostvaruju planovi" ima visoku skalnu - $X = 3,87$.

Osim toga, u analizi dobivenih rezultata nekog mjerenja nužna je provjera normalnosti raspodjele rezultata koji su dobiveni primjenom mjernog instrumenta. Zato se procjena normalnosti raspršenosti rezultata obavlja preko analize njene asimetričnosti (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis). Skewness, naime, pokazuje asimetriju raspodjele, tj. pokazuje da li je empirijski utvrđena kriva nakrivljena ulijevo ili udesno, dok kurtosis pokazuje da li je kriva spljoštena ili je zašiljena, u odnosu na normalnu. U normalnoj raspodjeli Skewness i Kurtosis imaju vrijednost nula, a pozitivne vrijednosti Skewness -a pokazuju da je većina dobivenih rezultata na lijevoj strani apscise u odnosu na srednju vrijednost, tj. da ima više nižih rezultata, dok negativne vrijednosti pokazuju da je većina dobivenih rezultata na desnoj strani apscise u odnosu na srednju vrijednost, tj. da ima više boljih rezultata. S druge strane pozitivna vrijednost Kurtosis -a pokazuje da je raspodjela šiljatija od normalne, a negativna vrijednost da je dobivena kriva pljosnatija od normalne.

Tabela 3.2.3. *Vrijednosti Skewness-a i Kurtosis-a za kvalitet života*

kvalitet života	Valid N	Mean	Minimum	Maximum	Lower Quartile	Upper Quartile	Std. Dev.	Ske-wness	Kurtosis
	520	3.45769	1.0000	5.00000	3.00000	4.00000	.938442	-0.5956	-.2949

Vrijednosti Skewnessa i Kurtosisa su negativne i pokazuju neznatna odstupanja od normalne raspodjele. Tako Kurtosis iznosi $-.2949$, a Skewness $-.05956$. Negativne vrijednosti Skewness -a pokazuju da je nešto veći dio rezultata rasprostranjen desno od srednje vrijednosti, tj. da ima nešto više većih vrijednosti, nego što je to ispod normalne raspodjele. Drugim riječima, to znači da učenici u nešto većem procentu

percipiraju da imaju bolji kvalitet života od očekivanog procenta njihovih vršnjaka u populaciji. Također i negativne vrijednosti Kurtosisa pokazuju da je spljoštenost krivulje manja od nule, tj. da je krivulja pljosnatija od normalne krive, jer je evidentno da ima više učenika u kategoriji onih koji percipiraju da je kvalitet života uglavnom dobar, tj. da pripadaju dobro stojećim i izrazito visok, tj. da pripadaju imućnijima.

Posmatrano u celini, tako distribuirani rezultati upućuju na zaključak da učenici svoj kvalitet života percipiraju veoma visokim iako je evidentno da žive u periodu društvenog razvoja koji se ocjenjuje kao period recesije i društvene krize.

KVALITET ŽIVOTA UČENIKA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

U daljim analizama izvršena je komparacija percepcije kvaliteta života učenika osnovne i srednje škole. Dobiveni rezultati predstavljeni su u tabeli 3.2.3. i na grafikonu 3.2.2.

Tabela 3.2.3. *Percepcija kvaliteta života učenika osnovne i srednje škole*

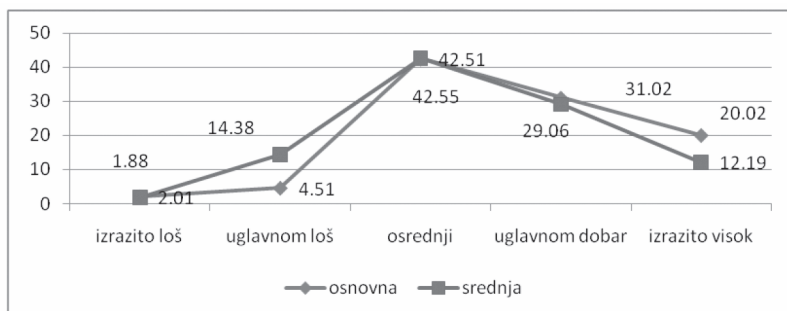
vrsta škole	kvalitet života					Σ
	izrazito loš	uglavnom loš	osrednji	uglavnom dobar	izrazito visok	
osnovna	4	9	85	62	40	200
	2.01	4.51	42.51	31.01	20.02	
srednja	6	46	136	93	39	320
	1.88	14.38	42.50	29.06	12.19	
Total	10	55	221	155	79	520
	1.92	10.58	42.50	29.81	15.19	

Pearson Chi-square: 16.4569, df=4, p=.002468

Uvid u tako predstavljene rezultate očigledno pokazuje razlike u percepciji kvaliteta života između učenika osnovne i srednje škole. Na takve zaključke upućuje i dobiveni Hi-kvadrat test, koji je statistički značajan na nivou 0,01. Naime, izračunati Pearson Chi-square: 16.4569, je uz 4 stepena slobode (df=4), statistički značajan na

nivou 0,01 ($p=.002468$), što znači da su utvrđene razlike u opaženim frekvencijama statistički značajne, uz grešku procjene 1%.

Grafikon 3.2.2. *Percepcija kvaliteta života učenika osnovne i srednje škole*
Analiza tako predstavljenih rezultata da učenici srednjih škola imaju kritičniji

stav prema procjeni kvaliteta svog života nego učenici osnovne škole. Tako je evidentno da su najveće razlike utvrđene u procjeni da je kvalitet života izrazito visok gdje 20,02% učenika osnovne škole percipira da je kvalitet života izuzetno visok, dok je takvih među učenicima srednje škole 12,19%. S druge strane razlike su izražene i u procjeni da je kvalitet života uglavnom loš, kako je percipiralo samo 4,51% učenika osnovne škole i čak 14,38% učenika srednje škole. Razlike u percepcijama su neznatne kad je u pitanju procjena da je kvalitet života izrazito loš, kako se izjasnilo 2,01% učenika osnovne i 1,88% učenika srednje škole. Razlike nisu utvrđene u percepciji da je kvalitet života “osrednji“, jer se tako osjeća 42,51% učenika osnovne i 42,50% učenika srednje škole.

Ovakvi rezultati su i razumljivi, jer su učenici srednje škole u razvojnem periodu kada se odvajaju od roditelja i kada pokušavaju da osmisle svoj životni put i svoj razvoj, gdje nailaze na sve više nepovoljnih situacija i kada ne mogu da ostvare svoje potencijale i ispolje svoju darovitost. S druge strane, učenici osnovne škole, još uvijek u većem stepenu ovise od svojih roditelja i podrške u porodici koja “amortizuje“ djelovanje nepovoljnih socijalnih i ekonomskih faktora na njihov život i razvoj.

KVALITET ŽIVOTA I ŠKOLSKA USPJEŠNOST UČENIKA

U istraživanju relacija između kvaliteta života i školskog postignuća učenika analizirani su samo neki aspekti te povezanosti za koje se može pretpostaviti da imaju

značajnijeg uticaja na školsko postignuće učenika. Školsko postignuće učenika analizirano je kao zavisna varijabla, dok je percepcija kvaliteta života posmatrana kao nezavisna varijabla. Kao relevantni aspekti školskog postignuća učenika analizirani su: opšti školski uspjeh, vladanje, neopravdano izostajanje sa nastave i izrečene disciplinske mjere učenicima u prethodnom razredu, dok je kvalitet života posmatran preko percepcije kvaliteta života.

Za analize relacija između tako operacionalizovanih varijabli školskog postignuća učenika i percepcije kvaliteta života, te za interpretaciju tih relacija, računat je Hi-kvadrat, kao adekvatan statistički postupak kojim se mogu testirati različite hipoteze o postojanju statistički značajnih razlika među kompariranim i analiziranim varijablama. U skladu sa takvim metodološkim konceptom istraživanja postavljen je i niz posebnih hipoteza. Opšta je pretpostavka da je metodološki i logički očekivati razlike u smjeru i intenzitetu povezanosti između varijable percepcija kvaliteta života, s jedne strane i školskog postignuća učenika, s druge strane. Drugim riječima, u analizi relacija između tako operacionalizovanih nezavisnih i zavisnih varijabli pošlo se od alternativne hipoteze da razlike u kvalitetu života mogu biti izvor razlika i snažna determinanta školskog postignuća učenika. Dobiveni rezultati predstavljeni su u narednim tabelama.

U okviru analize relacija između percepcije kvaliteta života i školskog postignuća učenika osnovne i srednje škole pošlo se od osnovne pretpostavke da se mogu očekivati značajne razlike u školskom postignuću učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na razlike u percepciji kvaliteta života. Ovako postavljena generalna hipoteza zasnovana je na dosadašnjim saznanjima i iskustvima u vaspitno-obrazovnom radu da kvalitet ambijentalnih uslova može biti u direktnoj vezi sa školskim postignućem, tj. da učenici sa višim kvalitetom života imaju kvalitetnije uslove za učenje i školske aktivnosti, te da mogu postizati bolje rezultate od učenika koji žive u lošijim životnim uslovima. U tom kontekstu postavljene su i posebne pothipoteze da kvalitet života može da bude izvor razlika u opštem školskom uspjehu, vladanju, neopravdanom izostajanju sa nastave i izrečenim disciplinskim mjerama učenicima u prethodnom razredu. Analize i interpretacije tih relacija predstavljne su u narednim tabelama.

KVALITET ŽIVOTA I OPŠTI USPJEH UČENIKA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

Na takve zaključke upućuju i dobiveni rezultati međusobne povezanosti kvaliteta života i opšteg školskog uspjeha učenika u prethodnom razredu osnovne i srednje

škole. Naime, dobiveni rezultati pokazuju da su utvrđene statistički značajne razlike u opštem školskom uspjehu između učenika koji percipiraju da žive u uslovima kvalitetnijeg života. Da su te razlike i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 90.6709, koji je uz 12 stepeni slobode (df=12), statistički značajan na nivou 0,01 (p=.000000), kako se može vidjeti iz rezultata koji su predstavljeni u tabeli 3.3.1.1.

Tabela 3.3.1.1: *Kvalitet života i opšti uspjeh učenika osnovne i srednje škole*

kvalitet života	opšti školski uspjeh učenika osnovne i srednje škole				Σ
	dovoljan	dobar	vrlo dobar	odličan	
izrazito loš	0	4	2	4	10
	0.00	40.00	20.00	40.00	
uglavnom loš	6	41	8	0	55
	10.91	74.55	14.55	0.00	
osrednji	0	110	80	31	221
	0.00	49.77	36.20	14.03	
uglavnom dobar	0	80	37	38	155
	0.00	51.61	23.87	24.52	
izrazito visok	0	48	13	18	79
	0.00	60,76	16.46	22.78	
Total	6	283	140	91	520
	1.15	54.42	26.92	17.50	

Pearson Chi-square: 90.6709, df=12, p=.000000

Tako predstavljeni rezultati pokazuju da vrlo dobar i odličan uspjeh u školi češće postižu učenici koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar i izrazito visok, dok učenici koji percipiraju da imaju kvalitet života izrazito loš i uglavnom loš češće postižu dobar i dovoljan opšti uspjeh u školi. Na osnovu tih rezultata može se izvesti zaključak da je potvrđene polazna hipoteza, tj. da se mogu očekivati značajne razlike u školskom postignuću učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na razlike u percepciji kvaliteta života.

Osim toga, evidentno je da se među učenicima koji postižu dobar opšti uspjeh u školi nalazi najveći procenat učenika iz svih kategorija percipiranog kvaliteta života,

jer učenici sa dobrim opštim uspjehom percipiraju da imaju kvalitet života različitog intenziteta - od izrazito lošeg do izrazito visokog. To, drugim riječima, znači da na njihov opšti uspjeh ne utiče kvalitet života nego neki drugi faktori.

KVALITET ŽIVOTA I VLADANJE UČENIKA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

Na takve zaključke, međutim, ne upućuju rezultati međusobne povezanosti percepcije kvaliteta života i vladanja učenika osnovne i srednje škole, kako se to može vidjeti iz rezultata koji su predstavljeni u tabeli 3.3.1.2.

Tabela 3.3.1.2: *Kvalitet života i vladanje učenika osnovne i srednje škole*

kvalitet života	vladanje učenika				Σ
	loše	zadovoljava	dobro	primjerno	
izrazito loš	0	0	0	10	10
	0.00	0.00	0.00	100.00	
uglavnom loš	3	0	11	41	55
	5.45	0.00	20.00	74.55	
osrednji	3	10	19	189	221
	1.36	4.52	8.60	85.52	
uglavnom dobar	3	12	18	122	155
	1.94	7.74	11.61	78.71	
izrazito visok	2	3	14	60	79
	2.53	3.80	17.72	75.95	
Total	11	25	62	422	520
	2.12	4.81	11.92	81.15	

Pearson Chi-square: 20.0270, df=12, p=.066636

Rezultati pokazuju da nisu utvrđene razlike u vladanju učenika, s obzirom na percepciju kvaliteta života. Da te razlike nisu i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 20.0270, koji uz 12 stepeni slobode (df=12), nije statistički

značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.066636$). Drugim riječima, nije potvrđena polazna hipoteza da se mogu očekivati razlike u vladanju učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na percepciju kvaliteta života.

KVALITET ŽIVOTA I NEOPRAVDANO IZOSTAJANJE SA NASTAVE UČENIKA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

Nisu utvrđene ni razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave između učenika sa različitim percepcijom kvaliteta života, kako se može vidjeti iz tabele 3.3.1.3.

Tabela 3.3.1.3: *Kvalitet života i neopravdano izostajanje sa nastave učenika osnovne i srednje škole*

kvalitet života	neopravdano izostajanje sa nastave					Σ
	bez izostanaka	1-6 izostanaka	7-12 izostanaka	13-18 izostanaka	19 i više izostanaka	
izrazito loš	6	3	1	1	0	10
	60.00	30.00	10.00	0.00	0.00	
uglavnom loš	26	22	4	0	3	55
	47.27	40.00	7.27	0.00	5.45	
osrednji	108	95	6	7	5	221
	48.87	42.99	2.71	3.17	2.26	
uglavnom dobar	71	70	9	3	2	155
	45.81	45.16	5.81	1.94	1.29	
izrazito visok	36	35	4	2	2	79
	45.57	44.30	5.06	2.53	2.53	
Total	247	225	24	12	12	520
	47.50	43.27	4.62	2.31	2.31	

Pearson Chi-square: 10.6001, $df=16$, $p=.833438$

Prezentovani rezultati pokazuju da nisu utvrđene razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave učenika, s obzirom na percepciju kvaliteta života. Da te razlike

nisu i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 10.6001, koji uz 16 stepeni slobode ($df=16$), nije statistički značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.833438$). Na taj način se može izvesti zaključak da nije potvrđena polazna hipoteza da se mogu očekivati razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na percepciju kvaliteta života.

Drugim riječima, percepcija kvaliteta života nije determinanta neopravdanog izostajanja sa nastave, jer nisu utvrđene razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave između učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života izrazito loš ili uglavnom loš i učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar ili izrazito visok.

KVALITET ŽIVOTA I IZREČENE DISCIPLINSKE MJERE UČENIKA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

Takođe nisu utvrđene razlike u izrečenim disciplinskim mjerama između učenika sa različitom percepcijom kvaliteta života, kako se to može vidjeti na osnovu rezultata predstavljenih u tabeli 3.3.1.4.

Tako prezentovani rezultati pokazuju da nisu utvrđene razlike u izrečenim disciplinskim mjerama učenika, s obzirom na percepciju kvaliteta života. Da te razlike nisu i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 9.67602, koji uz 16 stepeni slobode ($df=16$), nije statistički značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.882959$). Na taj način se može izvesti zaključak da nije potvrđena polazna hipoteza prema kojoj se mogu očekivati razlike u izricanju disciplinskih mjera kod učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na percepciju kvaliteta života.

Drugim riječima, percepcija kvaliteta života nije determinanta izricanja disciplinskih mjera kod učenika sa različitom percepcijom kvaliteta života, jer nisu utvrđene razlike u izrečenim disciplinskim mjerama između učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života izrazito loš ili uglavnom loš i učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar ili izrazito visok.

SAŽETAK

Iz svega onoga što smo naprijed iznijeli vidi se da rad *Komparativna analiza kvaliteta života i školske uspješnosti učenika osnovne i srednje škole* ima karakter empirijskog

Tabela 3.3.1.4: *Kvalitet života i neopravdano izostajanje sa nastave učenika osnovne i srednje škole*

kvalitet života	izrečene disciplinske mjere					Σ
	Nisam disciplinski kažnjavan	Imam ukor odjeljen. starješine	Imam ukor odjeljen. vijeća	Imam ukor nastavn. vijeća	Kažnjen sam predisključ. iz škole	
izrazito loš	10	0	0	0	0	10
	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
uglavnom loš	47	5	0	0	3	55
	85.45	9.09	0.00	0.00	5.45	
osrednji	192	20	3	2	4	221
	86.88	9.05	1.36	90	1.81	
uglavnom dobar	139	10	3	1	2	155
	89.68	6.45	1.94	65	1.29	
izrazito visok	65	10	1	1	2	79
	82.28	12.66	1.27	1.27	2.53	
Total	453	45	7	4	11	520
	87.12	8.65	1.35	77	2.12	

Pearson Chi-square: 9.67602, df=16, p=.882959

(survey) istraživanja. U tom kontekstu istraživanje smo usmjerili ka traganju za odgovorima, u kom smislu kvalitet života učenika može da bude izvor razlika u opštem školskom uspjehu, vladanju, neopravdanim izostancima sa nastave te izrečenim disciplinskim mjerama. Podrazumijeva se, da su ove relacije shvaćene smo kao neka vrsta opšteg okvira razumijevanje i tumačenje relacija koje su bile uži predmet empirijske opservacije:

U tom smislu opšti uspeh u prethodnom razredu predstavlja prosječnu ocenu dobijena dijeljenjem zbira svih ocjena brojem predmeta i označena je uobičajenim terminima: odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan i nedovoljan – ponavljam razred; ocena iz vladanja je: primerno, dobro, zadovoljavajuće i loše, a neopravdani izostanci su navedeni samoiskazom učenika, kao i izrečene vaspitno-disciplinske mjere: bez

disciplinskih mjera, ima ukor odeljenjskog starešine; ima ukor odeljenjskog veća; ima ukor nastavničkog veća i kažnjen pred isključenjem iz škole i isključen iz škole.

Posebna hipoteza da *ne postoje razlike u percepciji kvaliteta života kod učenika u osnovnim i srednjim školama* nije potvrđena. Dobiveni rezultati pokazuje dobijeni rezultati pokazuju da najveći procenat učenika percipira kvalitet života prema materijalnim prilikama u kojima živi, jer ih najmanje opaža da “jedva preživljava“, veći procenat percipira da “nekako sastavlja kraj sa krajem“ nešto veći procenat da “pripada imućnijima“, zatim slijede oni koji percipiraju da “pripadaju dobro stojećim“, a najveći procenat ih percipira da “živi isto kao i većina u njegovom okruženju“. Vrijednosti Skewnessa i Kurtosisa su negativne i pokazuju neznatna odstupanja od normalne raspodjele. Tako Kurtosis iznosi -.2949, a Skewness -.05956. Negativne vrijednosti Skewnessa pokazuju da je nešto veći dio rezultata rasprostranjen desno od srednje vrijednosti, tj. da ima nešto više većih vrijednosti, nego što je to ispod normalne raspodjele. Također i negativne vrijednosti Kurtosisa pokazuju da je spljoštenost krivulje manja od nule.

Tako predstavljeni rezultati nedvosmisleno pokazuju da postoje razlike u percepciji kvaliteta života između učenika osnovne i srednje škole, kako pokazuje dobiveni Hi-kvadrat test, koji je statistički značajan na nivou 0,01. Naime, izračunati Pearson Chi-square: 16.4569, je uz 4 stepena slobode (df=4), statistički značajan na nivou 0,01 (p=.002468), što znači da su utvrđene razlike u opaženim frekvencijama statistički značajne, uz grešku procjene 1%. Najveće razlike su utvrđene u procjeni da je kvalitet života izrazito visok (20,02% učenika osnovne škole percipira da je kvalitet života izuzetno visok, i samo 12,19% srednje škole). Osim toga, razlike su izražene i u procjeni da je kvalitet života uglavnom loš, (kako percipira 4,51% učenika osnovne škole i 14,38% učenika srednje škole).

Druga hipoteza “*da kvalitet života može da bude izvor razlika u opštem školskom uspjehu, vladanju, neopravdanom izostajanju sa nastave i izrečenim disciplinskim mjerama učenika osnovne i srednje škole*” je djelimično potvrđena. Naime, dobiveni rezultati pokazuju da su utvrđene statistički značajne razlike u opštem školskom uspjehu između učenika koji percipiraju da žive u uslovima kvalitetnijeg života, dok nisu utvrđene značajne razlike u vladanju učenika, neopravdanom izostajanju sa nastave i izrečenim disciplinskim mjerama.

Da su utvrđene statistički značajne razlike u opštem školskom uspjehu između učenika koji percipiraju da žive u uslovima kvalitetnijeg života pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 90.6709, koji je uz 12 stepeni slobode (df=12), statistički značajan na nivou 0,01 (p=.000000). Evidentno je da vrlo dobar i odličan uspjeh u

školi češće postižu učenici koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar i izrazito visok, dok učenici koji percipiraju da imaju kvalitet života izrazito loš i uglavnom loš češće postižu dobar i dovoljan opšti uspjeh u školi.

Osim toga, dobiveni rezultati pokazuju da nisu utvrđene razlike u vladanju učenika, s obzirom na percepciju kvaliteta života. Da te razlike nisu i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 20.0270, koji uz 12 stepeni slobode ($df=12$), nije statistički značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.066636$). Drugim riječima, nije potvrđena polazna hipoteza da se mogu očekivati razlike u vladanju učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na percepciju kvaliteta života.

Nisu utvrđene ni razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave između učenika sa različitom percepcijom kvaliteta života. Da te razlike nisu i statistički značajne pokazuje dobiveni Pearson Chi-square: 10.6001, koji uz 16 stepeni slobode ($df=16$), nije statistički značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.833438$). Drugim riječima, percepcija kvaliteta života nije determinanta neopravdanog izostajanja sa nastave, jer nisu utvrđene razlike u neopravdanom izostajanju sa nastave između učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života izrazito loš ili uglavnom loš i učenika koji percipiraju da je njihov kvalitet života uglavnom dobar ili izrazito visok.

Također, nisu utvrđene razlike u izrečenim disciplinskim mjerama između učenika sa različitom percepcijom kvaliteta života, jer rezultati pokazuju da nisu utvrđene razlike u izrečenim disciplinskim mjerama učenika, s obzirom na percepciju kvaliteta života i da te razlike nisu i statistički značajne, jer dobiveni Pearson Chi-square: 9.67602, uz 16 stepeni slobode ($df=16$), nije statistički značajan ni na nivou 0,01 ni na nivou 0,05 ($p=.882959$).

Na osnovu cjeline dobivenih rezultata može se izvesti zaključak da je djelimično potvrđena polazna hipoteza prema kojoj se mogu očekivati razlike u školskoj uspješnosti učenika osnovne i srednje škole, s obzirom na percepciju kvaliteta života.

LITERATURA

1. Avramidis, E., Bayliss, P., Burden, R. (2000): A Survey into Mainstream Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Children with Special Educational Needs in the Ordinary School in one Local Education Authority, *Educational Psychology, Vol. 20, No. 2, 2000*
2. Avramidis, E. & B. Norwich (2002): Teachers' attitudes towards integration/inclusion: a review of the literature, *European Journal of Special Needs Education, Vol. 17, No. 2, 129–147.*
3. Bezinović, P. (1988). Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopojmanja, *Doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu.*
4. Vidanović, I. (2006): *Rečnik socijalnog rada*, Autorsko izdanje, Beograd.
5. Vukajlović, B., Mešalić, Š. (2004): Defektolog – član tima u inkluzivnom obrazovanju, *Zbornik radova – Interdisciplinarni aspekti u edukaciji i rehabilitaciji*, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli, 137-141.
6. Gašić-Pavišić, S. (2002): Vršnjačko socijalno ponašanje dece sa smetnjama u razvoju, *Nastava i vaspitanje, 5, 452-469.*
7. Grob, A. (1995). Subjective Well-Being and Significant Life Events Across Life Span, *Swiss Journal of Psychology, 54, 1, 3-18-*
8. Goldstein, H., Kaczmarek, L. (1991): Promoting communicative interactions among peers in early intervention settings. In S. Warren & Reichle (Eds.), *Perspective on communication and language intervention*. Baltimore: Paul Brooks.
9. Golubović S., i grupa autora (2005): *Smetnje u razvoju kod dece mlađeg školskog uzrasta*, Defektološki fakultet, Beograd
10. Guralnick, M. (1990): Social competence and early intervention, *Journal of Early Intervention, 14, 3-14.*
11. Guralnick, M. J., Groom, J. M. (1987): The peer relations of mildly delayed and nonhandicapped preschool children in mainstream playgroups, *Child Development, 58, 1556-1572.*
12. *Defektološki leksikon*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1999. god.
13. Esposito, B. G., & Peach, W. J. (1983). Changing attitudes of preschool children toward handicapped persons. *Exceptional Children, 49, 361-363.*

14. Esposito, B. G., & Reed, T. M. (1986). The effects of contact with handicapped person on young children's attitudes. *Exceptional Children*, 53, 224-229.
15. Žigić, V., Radić-Šestić, M. (2006): *Zapošljavanje osoba oštećenog vida i Schooling*. In Stainback, W. Stainback, S. (Eds.). *Inclusion: A Guide for Educators*. Baltimore: Brookes Publishing Co.
16. Kiš-Glavaš, L., Nikolić, B., Igrić, Lj. (1997): Stavovi učitelja prema integraciji učenika usporenog kognitivnog razvoja. *Revija za rehabilitacijska istraživanja*, vol. 33, br. 1, 63-75, *Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb*.
17. Larsen, R.J., Diener, E., Emmons, R.A. (1985). An evaluation of Subjective well-being measures, *Social Indicators Research*, 17, 1-17.
18. Lazić, D., Dobrota-Davidović, N. (2008): Psihopatološki problemi adolescenata u inkluziji, *U susret inkluziji – dileme u teoriji i praksi*, 197-203, *Fakultet za specijalnu edukaciju i rahabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Beograd*.
19. Lakićević, M. (2006): *Metode i tehnike socijalnog rada III*, *Fakultet političkih nauka i Udruženje stručnih radnika socijalne zaštite Republike Srbije, Beograd*.
20. Odluka o radu Komisije za procenu potreba i usmeravanja dece ometene u razvoju-revidiran nacrt, čl. 4.
21. Penezić, Z. (1996). *Zadovoljstvo životom-provjera konstrukta*, *Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zadru*.
22. Penezić, Z. (1999). *Zadovoljstvo životom: Relacije sa životnom dobi i nekim osobnim značajkama*, *Magistarski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu*.
23. Sigelman, C. K., Miller, T. E. & Whitworth, L. A. (1986): The early development of stigmatizing reactions to physical differences. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 7, 17-32.
24. Simić, M. (1996): *Rehabilitacija invalida*, *Fakultet političkih nauka, Beograd*
25. Stainback, W. & Stainback, S. (Eds.). (1990). *Support Networks for Inclusive Schooling: Interdependent Integrated Education*. Baltimore: Brookes Publishing.
26. Stošljević, M. (1998): *Uvod u defektologiju*, *Defektološki fakultet, Beograd*
27. Stubbs, S. (1998). What is Inclusive Education? Concept Sheet. *Enabling Education Network (EENET)* (www.eenet.org.uk/theory_practi-ce/whatisit.shtml, 10/16/2003).

28. Sharpe, S. (1995). How much does bullying hurt? The effects of bullying on the personal well-being and educational progress of secondary aged students. *Educational and Child Psychology*, 12, 81-88.
29. Shultz-Stout, K. (2001). Special Education Inclusion. On WEAC (www.weac.org/resource/june96/speced.htm, 10/16/2003).
30. Todorović, L. (1997): Pravna zaštita dece sa posebnim potrebama, *Priručnik za roditelje*, Beograd
31. Tomko, C. (1996): *Inclusion, it's not for everyone?* Kids Together, Inc (www.kidstogether.org/per-inc0.htm, 10/16/2003).
32. Thomas, G. (1997): Inclusive School For an Inclusive Society, *British Journal of Special Education*, 24(3), pp.103-7.
33. Hall, J. (1996). Integration, inclusion - What Does It All Mean? In O'Kane, C.J., and Goldbart, J. (Eds.). *Whose Choice? Contentious Issues for Those Working with People with Learning Difficulties*. London: David Fulton.
34. Humphrey, N., Lewis, S. (2008): „ Make me normal”, the views and - experience of pupils on the autistic spectrum in mainstream secondary schools, *Autism*, Vol. 12 (1), 23-46
35. Ward, J., Center, Y. & Bochner, S. (1994): A question of attitudes: integrating children with disabilities into regular classrooms?, *British Journal of Special Education*, 21, pp. 34± 39.
36. Vigotski, L. (1999): *Osnovi defektologije*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
37. Jablan, B., Kovačević, J., Teskeredžić, A. (2010): Didaktičko modelovanje nastave matematike u radu sa decom ometenom u razvoju, *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, Beograd, Vol. 9, br. 1, str. 111- 124.
38. Jovanović – Simić, N., Slavnić, S. (2009): *Atipičan jezički razvoj*, Društvo defektologa Srbije, Beograd, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd.
39. Karagiannis, A., Stainback, W. and Stainback, S. (2000). Rationale for Inclusive

Adresa autora

Authors' address

Centar za socijalni rad

23272 Novi Bečej

ljubovstoljar@gmail.com

PERCEPTION OF LIFE QUALITY AND ACADEMIC SUCCESS OF STUDENTS

Summary:

Quality of life is a term that is not easily defined, because it depends on various criteria. Individual goals and attitudes, beside economic, cultural, religious and educational factors, are predominantly influencing the quality of life. In that context quality of life is defined as individual's perception about own position in life – in the subcontexts of culture and values, as well their goals, expectations, standards and interests. It is a broad concept comprised of physical and mental health of the individual, financial independence, social relations and individual's relation towards important characteristics of their environment.

Academic success of students is analysed with regards to their final grades, conduct they demonstrated, amount of unexcused absence and disciplinary measures that were issued in the students name in the previous academic year.

Key words: quality of life, perception, school success